

Chuyến kỳ hoàng đế Quang Trung trên đường kéo quân ra Bắc diệt quân Mãn Thanh, ngài ghé vào gòp La Sơn Phu Tử Nguyễn Thiếp hỏi về sách đánh giặc.

Nguyễn Thiếp nói, “Quân Mãn Thanh vừa kéo sang nước ta, kiêu căng ngạo mạn và khinh địch. Doanh trại chừa thiệt lợp xong. Nếu đánh nhanh, tất chiến thắng”...

Hoàng Huy t Lan. (Hình NTT)

Trời mùa y ngày hôm nay bóng đường lờ mờ bu tối. Cái giá rét cuối năm thui vùi huy t Lan Sơn lờ mờ se da thui t khi n c Nguyễn thêm nắng gi nắng ho khan vào nh nắng bu i t i bên chung trà có màu n c vàng đ c nh m t ong. Khoác vào ng i chi c áo bông d y màu tr nắng ngà ngà, c Nguyễn loay hoay n u thêm bình n c nóng cho m trà m i.

Bóng c cô đ n, kh nắng khiu, đ dài bên lò than nắng. Than nắng tí tách n vắng tung tóe trong đêm đen t a nh nh nắng ngôi sao băng trên n n tr i cuối năm. Mỉ nắng húng nắng ho nh nắng c

vấn nhàn ra đũa c tiếng chân đập trên lá khô ngoài ngõ vắng. Nguyễn đứng nhìn ra khung cửa sổ, mặt cười tươi vui hơn lên. Cậu Nguyễn cười tiếng chào,

— Chào cậu Nghè.

— Không dám, chào cậu.

Tôi hỏi tóc còn đẹp không, học lớp cậu Tú Chuyên trong làng, cậu Nghè Văn Tiên và cậu Nguyễn Thiệp đã thân với nhau. Học đũa c với cậu Tú Chuyên mấy năm, Văn Tiên chuyển sang huyện bên cạnh theo cửa môn cửa cậu Nghè Thanh Hòa, mặt ngó nghiêng khoa môn cậu tiếng văn hay chữ viết không phải chỉ trong tỉnh Nghệ An mà cả vùng Bắc Hà. Năm Nhâm Tuất, năm vợ con đi khúc sông Đáy đổ vào sông Nhị Hà, Văn Tiên hai mươi hai tuổi đi thi khoa trường Nghệ.

Ba mươi hai tuổi Nghè Văn Tiên đi tiên sĩ, đũa c làm Tri Phủ quyên thu Án Sát. Trường khi quân Ó tiên vào kinh thành Thăng Long chiếm đất cậu nghỉ ngơi 200 năm cửa Chúa Trấn, vì cậu thân phận cao quý, cậu Nghè Văn Tiên quan trọng làng. Riêng cậu Nguyễn, ngoài trường thi gian khổ đi học nhà Đốc Lĩnh ở Thăng Long, sau mấy kỳ thi cậu đi thi trường, quyên thu trường làng mặt trường dạy sách thánh hiền cho con cháu và dân chúng trong huyện La Sơn.

Bởi vậy ngó nghiêng trong huyện gọi cậu là La Sơn Phu Tử. Cậu Nguyễn và cậu Nghè nể nhau với tài học, trường nhau với đức độ. Riêng cậu Nghè Văn Tiên kính trường La Sơn Phu Tử với cái kính trường thông thiên bác cả. Có lẽ, trong tiếng rêu tản viên bên nhà quan huyện Hoàng Sơn, cậu Nghè nói,

— Thi Tam Quốc có Ngã Long tiên sinh nằm trong nhà cửa nhàn vắng biệt thiên hạ chia ba. Bây giờ Bắc Hà có Nguyễn tiên sinh. Mặt đứng thi trường, không mấy khi rời bỏ trường làng, nhàn nhàn chuyển trường thiên hạ không đâu cả không biệt. Đứng là tài.

Quan huyện Hoàng Sơn vuốt râu khò góp ý,

— Nghe nói La Sơn Phu Tử còn biệt cả đồng y ngựa cả.

Cố Nghè Văn Tiên tiếp lời,

— Quan nói đúng. La Sơn Phu Tử chính là một vị đồng y tài sánh với Họa Thọa ng Lãn Ông của huy họa nhà. Có nhiều con bệnh hiểm nghèo, thuy thu họa c chê, ng họa i nhà chu họa n áo quan, tìm kiếm m họa ph họa n. Đọa đọa tiên sinh, ngài họa u s họa ng họa y tám. Trong th họa i gian họa y họa c họa i kinh đô, Phu Tử và Lãn Ông họa n th họa ng xuyên họa p họa g họa trao họa đọa i họa v họa đồng y họa c.

Trong th họa i gian họa a họa nh họa cho Th họa T họa Tr họa nh Cán, có hai ba họa n H họa i Th họa ng Lãn Ông tri họa u họa i Nguyễn tiên sinh họa i Ph họa Chúa họa n m họa ch họa cho Th họa T họa họa i họa u họa Các. B họa i họa v họa y họa có họa n H họa i Th họa ng Lãn Ông họa ng họa, hình họa nh họa vô họa ng họa hái thu họa c, trong khi họa đó Chúa Tr họa nh Kh họa i ng họa b họa nh họa ng. Có ng họa i họa ch họa t họa nh họa họa i họa v họa đồng y họa b họa n họa a H họa i Th họa ng Lãn Ông. La Sơn Phu Tử họa p họa c họa đọa c họa tri họa u họa i họa vào kinh đô. Ch họa qua hai thang thu họa c, Chúa Tr họa nh họa n họa n họa i họa ph họa c.

T họa đó Chúa coi tiên sinh là họa đọa ân họa nhân, họa ăn họa c họa m họa họa i họa ng họa i họa cùng họa mâm. Bi họa t họa tiên sinh là ng họa họa i họa thông họa thiên họa bác họa c họa, Thái Th họa ng Hoàng và Chúa Tr họa nh th họa ng xuyên họa họa i họa ra kinh đô họa n họa k họa. N họa u họa không họa có họa n họa quân Ó, họa có họa tiên sinh họa đã họa họa i họa kinh họa thành Thăng Long họa làm họa vi họa c họa họa n họa trong Ph họa Chúa họa r họa i. Có họa họa n họa thân họa m họa u họa họa a La Sơn Phu Tử ng họa b họa nh. N họa u họa không họa có họa nhân họa sâm họa trong Ph họa Chúa, họa e họa khó họa s họa ng. Tiên sinh họa lên họa kinh họa đô họa họa n họa ki họa n họa Chúa Tr họa nh. Chính họa tay họa Chúa Công họa họa họa a họa kho họa thu họa c, họa trao họa m họa t họa họa ng họa nhân họa sâm họa cho họa tiên sinh.

Cố Nguyễn rót họa n họa c họa trà họa m họa i họa khách, họa nh họa ng họa gi họa t họa n họa c họa trà họa óng họa ánh họa màu họa m họa t họa ong,

— M họa i họa c họa Nghè.

— Không họa dám. M họa i họa c họa.

Cố Nghè Văn Tiên họa đọa a họa chung họa trà họa màu họa nâu họa họa nh họa họa họa t họa họa ng họa gà họa con họa so họa lên họa mi họa ng. U họa ng họa m họa t họa ng họa m, họa c họa họa đọa t họa chung họa trà họa xu họa ng họa m họa t họa bàn.

— H họa họa ng họa trà họa th họa m. M họa i họa họa đọa a họa vào họa mi họa ng, họa v họa ch họa t họa. Nh họa ng họa nu họa t họa vào họa họa i họa c họa họa ng, họa v họa ng họa t họa họa m

quanh c n c . C đ t mua trà này ở đâu v y?

— Tôi có ng i cháu g i b ng bác t phía Đàng Trong g i t ng. Ng i Nam Hà h cũng có nhi u lo i trà khá . Tôi tho t tiên c t ng th ng cháu mua c a ng i Minh H ng m n Hà Tiên. Sau m i bi t không ph i. Trà này c a ng i Nam Hà.

C Nghè ng c nhiên,

— Trà Nam Hà? C mà không nói, ch c c t ng mình đang u ng trà tàu.

— Trà này ng i Đàng Trong g i là Thanh Hà a Trà, ch xu t hi n trên vùng đ t có ch t diêm, khí h u nh quanh năm. Thanh Hà a Trà v đ ng. Màu vàng t i, óng ánh nh m t ong. Ng i suy nh c u ng vào, th n khí tr i bình th ng. Đ c bi t Thanh Hà a Trà ng a và gi i đ c đ c tính c a lá Hoàng Huy t.

C Nghè nhúu đôi chân mày,

— C mu n nói đ n Hoàng Huy t Lan?

C Nguyễn g t đ u. C Nghè Văn Tiên k chuy n,

— Ở nhà, tôi có m t giò Hoàng Huy t Lan do m t ng i thân g i bi u T t. Ng i này đ n đ ng t i n c, đúng Giao Th a Hoàng Huy t Lan s n . Tôi, tôi ch a bao gi nghe nói t i Hoàng Huy t Lan.

Đ ng i nhìn c Nguyễn, ánh m t c Nghè Văn Tiên dò h i. Khe kh c i, c Nguyễn ch m rãi nói,

Thanh Hà a Trà, Hoàng Huy t Lan

Tác Giả: Nguyễn Trung Tây, SVD
Thứ Ba, 09 Tháng 2 Năm 2010 16:32

— Hoàng Huy t Lan chä xuät hiän trên män ngäc. Khi nä, hoa hình trái tim đä nhä máu täi. Lá cät nhä, phäi khô ba säng bän näng. Giä nát thành bät, bät mang tính đäc đäc.

Hoàng Huy t Lan dùng đäng liäu läng có khä năng cäu säng ngäi bä thä tä. Nhäng näu đät trên lò than, mùi thäm hän träm häng. Ngäi ngäi phäi khói Hoàng Huy t Lan, sau ba canh giä, thät khiäu bät đäu äa máu mà chät.

Đäng däy mä cäa tä gä cäm xà cä bóng län näm đäi bàn thä, cä Nguyễn chä vào lä thuäc màu häng ngäc,

— Đây là Hoàng Huy t Lan.

Cä chä vào lä thuäc màu bäch ngäc näm ngay bên cänh,

— Đây là träm häng.

Cäm lä bäch ngäc trên tay, cä räc nhä träm vào lä häng bäng đäng óng ánh đät trên mät tä gä. Nhìn khói träng quyän tròn bäc cao, cä Nghè nhäp mät ngäm trà, miäng cäi hänh,

— Giä này cä có đät träm häng trän Hoàng Huy t Lan, tôi vän chäa có cä häi đäo chäi cäi tuyän đäi.

Cä Nguyễn nhíu mày, räi bät tung tiäng cäng vui,

— Cä nói đäng, bäi ta đäng uäng trà Thanh Hà a. Nhäng cä yên chí, läng y nhä tä mäu, tôi chä cäu ngäi...

Cô Nguyễn đang ngang tiếng cười, sát khí bỗng ngưng đọng trong lòng cô như mây xám vờn vũ bám đen vờn trắng, giọng cô khô khốc,

— Hà a may, ngoi i l, ch c ch có m t ng i...

Cô Nghè nhúu mày nhún ra ngói b n vong niên ng c m t nhìn lên bàn thờ gia tiên. Cô nhìn theo. Trên bàn thờ, b c hoành sơn đỏ thêu chữ Lê đ i t kim tuyền và linh bài có khắc năm ch Đoan Nam V ng Tr nh Tôn m o trong ánh sáng ch p ch n c a hai ng n n đ t i. Cô Nghè v d m chiêu,

— Nếu v y ch c c bi t Hoàng Huy t Lan ch n vào cu i tháng Ch p, đ u tháng Giêng, h n ba tháng hoa ch a tàn. Nh ng đ c bi t Hoàng Huy t Lan s không đ th m màu máu nếu không có máu đ th t r i!

Đ ng l i, c d ng nh thì th m,

— Tôi nghe nói nhìn Hoàng Huy t Lan, bi t tình hình th i cu c. Nếu hoa n đ màu máu, ng i ta bi t nhân gian s p s a tr i qua m t cu c binh đao.

Cô Nghè ng ng l i, nâng cao chung trà,

— Tôi theo l i đ n, t ngày đ c hoa không t i n c. Th t là b t ng sáng hôm qua t nhiên lan hé n . Ng c nhiên tôi h i ng i trong nhà có ai đ ng ch m t i giò lan hay không? Đ a con dâu th r t rè nói cách đây hai hôm tôi đi v ng, th ng cháu tinh ngh ch đ n c t i lan.

M t l n n a c xu ng gi ng, thì thảo nho nh ,

— Tôi nhìn hoa Hoàng Huy t mà rùng mình, hoa hình trái tim đ t i màu máu. Nh ng n còn l i

đang chuän bä hé nä, nhìn vào bên trong, màu máu đỏ täi! Ngäi đäc cä mùi máu tanh näng näc!

Cä Nghè đäng läi, không nói gì thêm. Cä Nguyän läng thình nhìn ra ngoài khung cäa. Bên ngoài träi thäng Chäp vän täi đen nhä mäc. Cä Nghè Văn Tiên lên tiäng đánh đä bäc täng yên läng vä bäc chung quanh,

— Chäc cä cũng biät tình hình Bäc Hà ngày càng räi loän. Sau ngày Chänh bä Nhäm đánh đäi, Hoàng Thäng bä kinh thành Thăng Long chäy sang Bäc Kinh. Cäng Chänh bä đi, Văn Nhäm mät mình hùng cä đät Bäc. Bäc Hà thay đäi tä vua sang chúa, tä chúa sang công, tä công sang täng. Nhäng, mät län näa Huä kéo quân Ó ra läi Bäc Hà, thä läc cäa võ biän Văn Nhäm tan biän. Quân Ó bä vä läi Nam Hà, 20 vän quân Thanh đäi quyän Läng Quäng Täng Đäc Tôn Sĩ Nghä vät biên giäi Läng Sän kéo xuäng kinh thành. Thäi Nhäm bä träng Thăng Long, kéo quân vä đäng täi núi Tam Đäp.

Cä Nghè nhìn bän, thä dài,

— Tôi nghe nói Hoàng Thäng lä là viäc triäu đình, ngày đêm chä lo báo thù trä oán. Trong khi đó, hai mäi vän lính Thanh trän đäng kinh thành ngày đêm hà hiäp dân chúng.

Cä Nghè đäm chiêu, läc đäu,

— Nghĩ hoài mà vän không hiäu tình hình Bäc Hà räi sä ra sao.

Quay sang ngäi đäi điän, cä thä than,

— Mäy đêm räi tôi ngä không đäc, trän träc täi lui. Chiäu nay tôi nói phäi ghé vào cä. Cä bác häc, thông thiên đäa lý, chäc chän phäi có nhiäu cao kiän...

Đã a chung trà th m lên mi ng, u ng m t ng m nh , c Nguyễn n c i,

— C Nghè h i thì ch c cũng ph i xin góp nh t m t vài đ u đ h u c . Nh ng, c đã h i thì tôi áng ch c trong đ u c cũng đã có m t vài cao ki n.

C Nghè l c đ u c i xòa,

— Tôi, tôi r i b i qua đây ki m c tâm s , v n k , ai ng b h i ng c l i. Nh ng thôi, đã b h i thì ch c cũng ph i nói.

Nhìn ra ngoài khung c a s , c Nghè Văn Tiên tr m ngâm m màng. Quay vào nhìn chung trà, r i chăm chú nhìn lên b n đ Thăng Long dán trên vách t ng chi chít nh ng khoanh tròn màu m c đ nh ng c a i hi m y u d n vào kính thành, c Nghè ch m rãi nói,

— T ngày Lê Thái T lên ngôi năm M u Thân, đ t Thăng Long t đó đ n nay v n ch a đ i ch , m c dù con cháu t ng quân Tr nh Ki m và H u V Đ i n Ti n Nguyễn Kim l p hai ph Chúa t i Thăng Long và Phú Xuân l n áp vua Lê. Hai trăm năm r i Tr nh Nguyễn n phân chia đ t n c, hùng c m t ph ng.

Nh ng B c Hà và Nam Hà trên danh nghĩa v n thu c vua Lê, b i ngai vàng c a Thái T v n còn đó. Thêm vào đó, m c dù là dân c a hai qu c gia, ng i B c và ng i Nam Hà đ u r ảng nhu m đen ăn tr u xanh. Ngày T t, ng i c a song Hà v n đ t pháo, d ng nêu, đ a ông Táo v tr i, n u bánh ch ng xanh, cúng t tiên vào gi Giao Th a.

Nh ng th t là b t ng , anh em Tây S n nông dân chân l m tay bùn n i lên t Quy Nh n đ p đ v ng quy n c a Chúa Nguyễn, c a Tr ng Phúc Loan. L n th nh t quân Ó v t sông Gianh, Ph Chúa t i kinh đô truy n n i trong vòng hai trăm năm s p đ . L n th hai quân Ó kéo ra Thăng Long, quy n hành c a Nh m tan theo gió b i.

C Nghè Văn Tiên d ng l i, m t tr m t ,

— Nhìn tình hình hiện nay hoàn toàn khác. Hai bên trước, quân Ó kéo ra kinh thành cũng chỉ để phòng bị đánh tàn quân kiêu binh Tam Phò, mặt Văn Nhôm vô mưu. Hiện nay hai mặt ở và quân thiện chí của Mãn Thanh, dẫu quy định đi để công của danh tiếng Lưỡng Quống Tôn Tông Đốc, vẫn bị biên giới Lưỡng Sơn. Bởi vậy tiếng Tây Sơn Thập Nhậm khi sắp, chỉ giao tranh chỉ để công trên đã cuốn công kéo quân Ó bỏ chạy về núi Tam Đíp.

Lúc đầu, có Nghè thò dài,

— Có mặt đi tôi không hiểu. Nghe nói Hoàng Thố ng về lại kinh thành nhưng để Bức Hà vẫn nhìn vô chủ, bởi từ ngày về lại Thăng Long, Hoàng Thố ng ngày ngày bận ngại vàng, thân chinh vào trấn Tây Long Cung, trực tiếp đóng binh của Lưỡng Tông Đốc hạn việc quốc sự.

Có Nghè dăm chiêu,

— Chẳng vì công tôi mới dám thò lại đi đầu tâm huyết.

Có Nghè ngón ngón,

— Mặt phẫn tôi mong Hoàng Thố ng mau chóng khôi phục ngại vàng, phò Chúa đức lập lại. Nhìn vào Thăng Long về hai mặt ở và quân thiện chí nên rập bóng kinh thành, tự nhiên, thò tình mà nói...

Có Nghè giở ng nhò lại, gón nhò thì thòm,

— Tôi lại nghĩ tới quân Ó...

Bên ngoài tối đen. Mặt vài tiếng pháo chuốt nổ đi đùng xa xa. Than hồng bám tro tàn ngó quên trong lò. Bóng của hai ngón lu mờ cầm lồng trên vách tiếng nhà. Tiếng điếm canh buốt rú

vàng đỏ i đêm đen. Giở này giở Hời.

Tiền bồng c ngói i bồng vong niên ra khời c a ngõ, c Nguyễn quay vào nhà. Tiền chó s a vàng
đ u ngõ khi n c như mây ng c nhiên, b y chó trong nhà không l gì c Nghè Văn Tiên.

Bồng c vào căn phòng khách, c gi t mình. Trong làn ánh sáng m m c a ng n đèn đ u, c
Nguyễn nh n ra m t ng i l m t m c qu n áo đ hành đen tuy n bó sát ng i, l ng quay l i
cánh c a, m t h ng lên bàn th nhìn b c hoành s n đ thêu ch Lê đ i t kim tuy n và linh
bài có kh c ch Đoan Nam V ng Tr nh Tôn. B t c bồng c vào, ng i l m t ch m rãi xoay
ngang, c t ti ng chào, âm gi ng tr m, ti ng ngân vang,

— Kính chào Nguyễn tiên sinh.

C Nguyễn khời cao ng n đèn, ng i l m t hi n ra rõ t ng nét. Dáng cao, hai b vai r ng,
n c da đen s m, m t sáng long lanh trong đêm t i. Gi ng ng i khách nghe l không ph i c a
B c Hà,

— Xin l i, tôi ghé nhà hời đ ng đ t. Nghe danh La S n Phu T n i ti ng m t vùng. Đã hai l n
có công chuy n đi ngang qua, tôi đ u mu n ghé vào thăm hời. Nh ng c hai l n đ u l đ p.
Nay tôi quy t đ nh gác qua m i chuy n, ghé vào thăm hời tiên sinh, sau có m t vài tâm ý mu n
xin đ c ch giáo.

C Nguyễn gi tay,

— Mời đ i nhân.

Ng i khách ng i xu ng. C Nguyễn đ a tay nh c m trà, m trà nh tênh. Nhìn quanh, c
l ng l đ ng đ y, r i l i ng i xu ng nhìn ng i đ i di n. Ng i khách l nhìn lên bàn th , r i l i
nhìn quanh căn phòng khách, ánh m t đ ng l i n i có b n đ kính thành Thăng Long đ c
đánh đ u v i chi chít nh ng khoanh tròn màu m c đ nh ng c a i chi n l c. Nhìn theo ng i

khách, cä Nguy&n nh&u m&ay, cä t gi&ng kh& kh& c,

— Cám &n cho nh&ng l&i quá khen. L&n tr&& c ngài ra B&c ch&m d&t c& nghi&p trăm năm c&a Chúa Tr&nh, l&n th& hai ngài l&i ra B&c Hà b&t s&ng Vũ văn Nh&m, đã hai l&n đ&i nhân đ&ngang qua đây, c& hai l&n tôi đ&u l& d&p đ&& c h&u ti&p ngài.

C& Nguy&n đ&ng d&y, c& b&t ra nh&ng ti&ng ho khan,

— Xin l&i đ&i nhân. Tr&i cu&i năm l&nh se da th&t. Tôi thì l&i đã có tu&i. M&y năm nay th&&ng hay đau y&u...

C& Nguy&n h& khung c&a s& xu&ng. Ch&m rãi quay l&i t& g& c&m xà c&, c& l&y ra l& thu&c h&ng ng&c H&ng Huy&t Lan. M& n&p l& h&&ng, c& Nguy&n r&c nh& h&&ng tr&m H&ng Huy&t Lan lên than h&ng. Đ&ng l&a, khối tr&ng b&c cao t&a h&&ng th&m ng&o ng&t d&y đ&c không gian nh& bé c&a căn phòng khách. C& Nguy&n b& v& gh&, ng&i xu&ng. Ng&&i khách l& nhìn c& Nguy&n, kh& c&&i, b&t đ&u nói,

— Tôi xu&t thân t& ch&n quê mùa, ng&u &m, không bi&t đ&t h&&ng tr&m, không bi&t g&y đàn, không bi&t nhi&u ch& thánh hi&n, nh&ng cũng đ&& c m&t vài đ&p đi t&i lui. Tôi nh& có nhi&u l&n ghé vào kinh thành, g&p ng&&i M&n Châu. Ng&&i Thanh c& bi&t thu&c ph&&ng B&c, to cao l&c l&&ng, l&n chi&m xu&ng Trung Nguyên ch&m đ&t nhà Minh. T&i th&i Khang Hy, tiêu di&t Thiên Đ&a H&i, ch&n ch&nh l&i nhà Đ&i Thanh. T&i th&i C&n Long, hùng khí v&&n cao.

Ng&&i khách l& đ&ng l&i, gi&ng tr&m bu&n,

— T& bao lâu nay ph&&ng B&c v&n & l&n coi th&&ng ng&&i ph&&ng Nam. Ng&&i n&&c Nam, r&t ti&c, th&i c&a Lý Đ&i T&&ng v&i B&c đánh T&ng Nam bình Chiêm, th&i c&a Tr&n Đ&i T&&ng ch& sông Hóa th& không tr& v& n&u không đ&p tan gi&c Mông C&, th&i c&a Lê Thái T& m&&i năm n&m gai n&m m&t t&i Lam S&n đã qua.

Hai trăm năm rồi, hai pho Chúa dùng danh hiu Thái T hiu u nh thiên h. Hai trăm năm rồi, Bc Hà và Nam Hà đon giao, coi nhau là thù đch. Ng i Bc Hà coi ng i n m sau dòng sông Gianh là ngo i t c, man di m i r. Ng i Nam Hà coi ng i n m trên dòng sông Gianh là h nho, c hũ, không th c th i. Cũng là ng i Vi t, th mà anh em trong nhà quay sang ch ng đ i, h n thù, gi t nhau, gây ra b y l n c nh n i da xáo th t.

Nhìn m trà ngu i nh n m gi a bàn, ng i khách l yên l ng trong giây phút, r i l i ti p t c,

— Tôi nh có l n ra t i Thăng Long, đi ngang qua ch tôi g p nh ng ng i Mãn Châu đ u th t bím, qu n áo xu xòa, dáng v th ng buôn, d o ch i kinh thành. V a đi h v a nh xoèn xo t xu ng m t đ ng. Nh ng ng i này t i đâu, dân Thăng Long nhìn theo v i ánh m t s h i, chiêm ng ng.

Có hai ba ng i h c trò, và c nh ng ng i con gái nho n mi ng c i duyên dáng, m mi ng b p b m t vài ti ng Mãn Châu v i ng i Thanh. Nh ng ng i Mãn Châu nói ti ng Hán, t m t m c i v i nhau, không thèm tr l i, b đi th ng m t n c.

Ng i khách l m t l nh nh ti n,

— V phòng tr , t i hôm đó tôi tr n tr c c đêm.

Ti p t c nhìn m trà ngu i nh n m gi a bàn, ng i khách l c i kh y,

— Có m t th i tiên sinh i kinh thành, tôi tin ngài cũng đã nhìn th y hàng t l a c a ng i ph ng Bc tr n ng p Thăng Long. Ng i Bc Hà ghé vào xem, tr m tr khen ng i. Bc Hà cũng nh Nam Hà, ng i ta hát nh c Mãn Châu. G n đây tôi th y có ng i b t đ u c o đ u th t bím, m c qu n áo Mãn Châu. Dân kinh thành đua nhau h c ti ng Mãn. Ng i ng i đ c sách nhà Thanh.

Nhìn khung c a s đóng kín r i nhìn khói c a h ng tr m th m ngát trong b u không khí, ng i

khách tiäp täc,

— Có hai ba lßn, tôi gäp nhäng ngäi tuäi trä cäa Bäc Hà và cä Nam Hà. Tôi häi hä vä Gia Huän Ca cäa Väng Häu Nguyän Träi, không mäy ngäi biät. Tôi häi hä vä sä tích Träu Cau, chäng ai hay.

Tôi kä chuyän tä tiên Hùng Väng Mäi Tám đäi, hä täng đä là chuyän cäa ai. Chuyän tích vä nguän gäc dân täc, ngäi tuäi trä cäa song Hà đäu không hay không biät. Nhäng häi hä vä nguän gäc cäa ngäi Thanh, cäa nhà Minh, cäa nhà Hán, hay cäa thäi Đäng không ai không biät. Thä Lý Bäch, thä Thôi Hä, ngäi tuäi trä cäa song Hà đäu thuäc näm lòng. Tôi ngäc nhiän, nhäi đäu.

Ngäi khách lä đäng läi nhìn ngäi đäi điän,

— Tôi nhä hai ba lßn ghé qua bên Xiêm. Xiêm La theo chä đä cäng bách giáo đäc, tät cä trä em đäu phäi cäp sách đän träng. Mäi tám tuäi, thanh niên vô chùa tu häc hai năm.

Chùa chiän và träng häc xuät hiän khäp näi trong näc. Cä khoäng mät däy phä läi thäy mät sän träng và mät cänh chùa. Ghé vào nhäng khu väc san sát nhà cäa, lâu đài mäc cao nhän näm, ngäa xe täp näp trong kinh thành Väng Các, tôi ngäc nhiän nhän ra đä là khu väc cäa ngäi Đäi Viät.

Häi ra mäi biät nhäng ngäi này träc đä ở bên näc ta hä không có mät täc đät đä cä mä dù. Nhäng mät län bä quê cha đät tä, đäi säng hä thay đäi. Hä träng da thäm thät. Tôi cũng gäp rät nhiäu thanh niên cäa Bäc Hà và Nam Hà thông minh tráng kiän làm viäc trong triäu đänh vua Xiêm. Nhìn hä cao lßn, täng ngäi Xiêm.

Có ngäi đäy häc cho nhäng hoàng tä Xiêm. Häi chuyän tôi mäi biät khi còn ở bên näc Nam ta, hä là nhäng trä mäc đäng, không biät mät chä nhät. Tôi bàng hoàng không tin vào con mät cäa mình träng träng mä län.

Ngßi khách lß khß thß dài, nhìn lên hoành sßn có chß Lê,

— Tôi vßn còn nhß vào thßi ißc Trai tiên sinh, ngài vißt trong bßn Bình Ngô Đßi Cáo, “tußn kißt nhß sao bußi sßm, nhân tài nhß lá mùa thu”. Chuyßn thßi ißc Trai, thßi cßa Lê Thái Tß, chuyßn lâu rßi mà cũng còn nhß mßi.

Thßi cßa mßi năm lißn đßt nßc Văn Lang mßng cho gißc Minh phá bß. Thßi cßa ngßi nßc Nam bß đầy xußng bißn mò ngßc trai, lên rßng kißm ngà voi cho gißc Minh. Hào khí cßa ngßi Lßc Vißt xußng thßp. Nhißu ngßi bß sang Vßn Tßng, Nam Vang, Vßng Các sßng mßt đßi tha hßng.

Nhß vßng khí nßc Nam, nhà Lê nßi lên tß Lam Sßn vßi mßi năm nßm gai nßm mßt. Cußi cùng Lißu Thăng đßu rßng tßi Chi Lăng, Vßng Thông đßu hàng tßi Đông Quan. Kinh thành Thăng Long vßn mình bßc vào vßn hßi mßi.

Đßng lßi trong mßt thoáng, đôi mßt ngßi khách lß long lanh màu cßa lßa,

— Bßy giß Càn Long đßa vào Hoàng tôn Lê Duy Kß, sai Tôn Sĩ Nghß đßa hai mßi vßn quân tißn vào Thăng Long. Kinh thành hißn giß đßng ngßp bóng ngßi thßt bím. Hoàng tôn Lê Duy Kß xßng làm vua, làm cha mß cßa dân. Nhßng thay vì lo đßn tßng lai cßa con cái, chß vì tß lßi riêng tß, Chißu Thßng dám hy sinh vßn mßng cßa cß mßt đßt nßc, cßa mßt dân tßc, cßng rßn cßn gà nhà, tßo thêm mßt cß hßi ngàn vàng cho ngoßi bang đßy xßng ngßi nßc Nam ta.

Nhìn thßng vào ngßi đßi đißn, ngßi khách lß nói chß m nhßng rß,

— Tiên sinh là ngßi thông thiên bác hßc cßa Bßc Hà. Xin đßc tiên sinh chß giáo cho nhßng đßu tâm huyßt mà tôi vßa trình bày...

Bên ngoài gió lßnh cußi năm bußn rßu than thß qua khe hß cßa khung cßa. Trong chißc áo bông đßy cßm, cß Nguyßn yên lßng cúi nhìn đßt đen, không nói chi. Gió lßnh tißp tßc xßc bên

ngoài khung cửa, cửa Nguyễn nhìn lên làn khói trắng ngả ngời quyên bay trong bầu không khí. Cửa nghĩ nghĩ.

Cửa đứng dõng mẽ toang khung cửa sập liếp tre. Gió lờn ngợp tràn bầu không khí thơm ngát thơm hóm ng Hoàng Huy t Lan. Sấm sét lờn bên ngoài thổi hốt vào mặt trời ra nhò nhàng ho húng hóm nồm cửa hóm cửa a cửa Nguyễn. Ngồi khách lờn nhìn cửa Nguyễn, ánh mặt thoáng ngời c nhiên. Cửa Nguyễn miêng húng hóm ho,

— Xin lờn đi nhân! Tôi lờn tay đứt nhiu trộm quá, khói bay xông xóc vào cửa hóm, ngời a ran cửa, muồn ho. Mặt cửa sập ra thì tột hóm. Sấm sét có lờn mặt chút nhò nhàng không khí trong lành không vòm ng khói trộm hóm ng.

Chăm rãi bóm c tời tợ c m xà, cửa Nguyễn c tợ giêng thân tình,

— Tôi có mặt loời trà quý cửa Nam Hà. Nhò ng lúc tời trời giá lờn, hay pha uồn ng. Trà đợc sánh màu vàng tời ng tời m t ong. Uống vào, vờ đợc, nhò ng xuồn ng tời cửa đợc sang dờu ng t. Trong trà có linh đợc giúp ngời bở nh hời phợc nhanh chóng không kém gì nhân sâm.

Ngời khách lờn cời,

— Cửa muồn nói tời Thanh Hà a Trà đợc trợng trên vùng cao nguyên đợc đợc, khí hóm quanh năm sấm sét mù giá rét cửa Nam Hà?

— Đúng, Thanh Hà a Trà cửa ngời nóm c Nam. Ngời vớ ngời a vồn d m t Nam Hà kéo tời đây. Chăm là m t m i l m r i. M i ngời chung m v i tời m t m trà nóng...

Cửa Nguyễn đợc chung trà nhò màu nâu đợc trợc m t ngời khách lờn. Cửa Nguyễn c tợ giêng,

— Kính mời ngài.

Một vài tiếng pháo còi nổ vang dội đêm đen. Bóng cò a cò hai ngườ i một già một trẻ lung linh nhò y múa trên vách táng nhà. Than họa ng cháy đá tái vui tiếng pác tí tách trong đêm đen. Trẻ i đã khuya lám rồi. Trẻ ng điám sang canh, giờ này giờ Tý. Trẻ ng nghe tiếng pháo nổ xa xa, trẻ ng nghe tiếng mõ điám canh, ngườ i khách lá cát tiếng họa i,

— Nay quân Mãn Thanh kéo quân sang đây, thá giờ cá nhá nhá chém sát chá tre. Tháy, tháy nghĩ chúng ta phải làm sao?

Cá Nguyán đáng lên, ngón tay chá vào bán đá kinh thành Thăng Long dán trên vách táng,

— Quân Mãn Thanh váa kéo sang nác ta, kiêu căng và khinh đách. Doanh trẻ i cháa thiát láp xong. Náu đánh nhanh tát chián tháng...

Mùa Xuân Nhâm Tý 1792, trong khi đang tiếng đánh Nguyán Ánh trẻ i thành Gia Đánh, vua Quang Trung trẻ đáng quángá, trẻ i đán đán thiáp đi trong hôn mê, sau cùng băng hà trẻ i đián Trung Hòa vào ngày 29 tháng 7 năm Nhâm Tý, thá bán mái tuái, trẻ ngá hoàng đá đác năm năm.

Không ai rõ lý do và nguyên nhân đã đán đán cái chết cáa đái hoàng đá nác Nam. Có ngườ i suy đoán nói hoàng đá Quang Trung, do làm việc nhiáu, suy nghĩ nhiáu, bá cao huyết áp, đát mách máu não mà chết. Có ngườ i nghi ván đát ván đá có thá hoàng đá bá đáu đác hoác đã tiếng bá đáu đác trong quá khá. Náu đúng là nhá vậy, ai là ngườ i có khá năng đán trẻ n long thá đá đáu đác đác hoàng đá nác Nam?

www.nguyentrungtay.com